

Edmund Fuglewicz, Stanisław Fuglewicz

**OBSERWACJE NAD WYSTĘPOWANIEM ZAGROŻONYCH
WYGINIĘCIEM GATUNKÓW MOTYLI W POŁUDNIOWEJ
CZĘŚCI ZIEMI LUBUSKIEJ**

**OBSERVATIONS ON OCCURENCE OF VULNERABLE BUTTERFLY
SPECIES IN THE SOUTHERN PART OF LUBUSIAN LAND**

Część I. Motyle dzienne

W ostatnich latach coraz częściej entomolodzy zwracali uwagę na nasilające się procesy zanikania wielu gatunków motyli. Stan ten jest konsekwencją przede wszystkim niekorzystnych zmian zachodzących w środowisku naturalnym. W 1982 roku ukazała się praca J. Dąbrowskiego i M. Krzywickiego: „Ginące i zagrożone gatunki motyli *Lepidoptera* w faunie Polski”. Praca ta obejmuje tylko motyle dzienne *Papilionoidea* i *Hesperioidea* oraz kraśniki *Zygaenidae*, a jej autorzy przyjęli cztery stopnie zagrożenia gatunków wyginieniem:

- I — gatunki potencjalnie zagrożone wyginieniem — te, których ustawicznie ubywa, ale które jeszcze występują dość licznie,
- II — gatunki zagrożone wyginieniem — te, u których zaobserwowano wyraźny ubytek ilościowy,
- III — gatunki bardzo zagrożone wyginieniem — gatunki występujące jeszcze na pojedynczych stanowiskach, u których obserwuje się szybki proces zanikania,
- IV — gatunki wymarłe — te, które istniały w naszej faunie (na co pozostały wiarygodne dowody w postaci materiałów muzealnych lub dane w literaturze), ale których występowanie nie zostało potwierdzone.

Wieloletnie obserwacje nad motylami prowadzone przez nas w południowej części województwa zielonogórskiego pozwoliły na stwierdzenie występowania na tym terenie 11 gatunków motyli, wymienionych jako zagrożone wyginięciem. Oprócz 4 gatunków podlegających ochronie gatunkowej (paź królowej — *Papilio machaon*, paź żeglarz — *Iphiclides podalirius*, mieniak tęczowiec — *Apatura iris*, mieniak strużnik — *Apatura ilia*) opisanych wcześniej (Fuglewicz, Fuglewicz 1992), wymienić można jeszcze 7 gatunków. W nawiasie po nazwie gatunku podano stopień zagrożenia wyginięciem wg Dąbrowskiego i Krzywickiego (1982). Rozsiedlenie, biologia i rośliny żywicielskie gąsienic podano wg Krzywickiego (1959, 1966, 1968, 1970).

1. Pokłonnik osinieć — *Limenitis populi* (I). Występuje w biotopach leśnych, głównie wzdłuż dróg. Gąsienice żerują na osicie *Populus tremula*. Rozsiedlony w całej Polsce, ale lokalny. Przez nas obserwowany w okolicach Kozuchowa, Mirocina Dolnego i Urzutów. W ostatnich pięciu latach nie obserwowany.
2. Rusalka żałobnik — *Nymphalis antiopa* (I). Występuje w całej Polsce; na polanach i brzegach lasów liściastych i mieszanych, w siedliskach roślinności ruderalno-ogrodowej. Gąsienice żerują na brzozie — *Betula*, topoli — *Populus*, wierzbie — *Salix*. Obserwowany przez nas jako nieliczny, ale w okolicach wielu miejscowości: Kozuchów, Urzuty, Żagań, Szprotawa, Leszno Górne, Nowogród Bobrzański, Konotop.
3. Rusalka wierzbowiec — *Nymphalis polychloros* (I). Występowanie i rozsiedlenie jak u poprzedniego gatunku. Gąsienice żerują głównie na: iwie — *Salix caprea* i topoli — *Populus*; spotykane są również na drzewach owocowych. Obserwowany przez nas również na całym terenie.
4. Przeplatka różnobarwna — *Euphydryas aurinia* (I). Występuje lokalnie w całej Polsce. Zasiadła wilgotne, torfiaste łąki śródleśne. Gąsienice żerują na wielu roślinach, jak: driakiew — *Scabiosa*, babka — *Plantago*, przetacznik — *Veronica* i in. Obserwowany sporadycznie tylko w okolicy Kozuchowa.

5. Przystrojnik titonus — *Pyronia tithonus* (III). Obecnie w Polsce znany tylko z dwóch stanowisk w woj. zielonogórskim. Gąsienice żerują na trawach: wiechlinie — *Poa* i prosoownicy — *Milium*. Motyl lata na zrębach, polanach porośniętych wrzosem i na brzegach lasów. Do 1985 roku obserwowany tylko w okolicy Mirocina Dolnego (Fuglewicz, Fuglewicz 1987).
Później stwierdzony również w okolicach Urzutów.
6. Czerwończyk łąkowy — *Palaeochrysophanus hippothoe* (I). Występuje lokalnie w całej Polsce na wilgotnych łąkach i polanach śródleśnych. Gąsienice żerują na rdeście — *Polygonum* i szczawiu — *Rumex*.
Obserwowany tylko w okolicy Koźuchowa.
7. Trzcinnik błotny — *Heteropterus morpheus* (I). Znany z Polski północnej i środkowej, w zachodniej części Pojezierza Pomorskiego dość liczny. Brak go w górach i na przedgórzu. Występuje w środowisku roślinności moczarowo-łąkowej. Gąsienice żerują na trawach: wiechlinie — *Poa* i wełniance — *Eriophorum*. Obserwowany w okolicach Koźuchowa, Mirocina Dolnego, Urzutów, Leszna Górnego, Konotopu. Na wilgotnych łąkach koło Konotopu nierzadki.

L I T E R A T U R A

- DĄBROWSKI J. S., KRZYWICKI M., 1982: Ginące i zagrożone gatunki motyli *Lepidoptera* w faunie Polski. PWN, Warszawa—Kraków. ss. 171.
- FUGLEWICZ E., FUGLEWICZ S., 1987: *Pyronia tithonus* (Linnaeus, 1767) (*Lepidoptera*, *Satyridae*) w okolicy Koźuchowa. Prz. zool. XXXI, 63—64.
- FUGLEWICZ E., FUGLEWICZ S., 1992: Występowanie chronionych gatunków motyli na Ziemi Lubuskiej. Lubuski Przegląd Przyrodniczy. III, 1, 85—87.
- KRZYWICKI M., 1959: Klucze do oznaczania owadów Polski. Cz. XXVII. Motyle — *Lepidoptera*. Z. 61—62. Modraszki — *Lycaenidae*, Wieleny — *Erycinidae*. PWN. Warszawa, ss. 63.
- KRZYWICKI M., 1966: Klucze do oznaczania owadów Polski. Cz. XXVII. Motyle — *Lepidoptera*. Z. 63. Oczennice — *Satyriadae*. PWN. Warszawa, ss. 41.

KRZYWICKI M., 1968: Klucze do oznaczania owadów Polski. Cz. XXVII. Motyle — *Lepidoptera*. Z. 64. Mieniaki — *Apaturidae*, Południce — *Nymphalidae*. PWN. Warszawa, ss. 63.

KRZYWICKI M., 1970: Klucze do oznaczania owadów Polski. Cz. XXVII. Motyle — *Lepidoptera*. Z. 60. Powszelatki — *Hesperidae*. PWN. Warszawa, ss. 33.

S u m m a r y

Information about distribution of seven endangered butterfly species (*Limenitis populi*, *Nymphalis antiopa*, *N. polychloros*, *Euphydryas aurinia*, *Pyronia tithonus*, *Palaeochrysophanus hippothoe*, *Heteropterus morpheus*) in southern part of Lubuska Land are given.

Adres autorów:

Edmund i Stanisław FUGLEWICZ
ul. Wolności 21/2
67-120 K o ż u c h ó w